

are being determined here. It is pointed to the cognation of Y. Ivanichuk's memoirs to the similar works by S. Pidgaynuuy, Y. Grutsyak, L. Kirichenko, M. Osadchuy, I. Gnatyuk and others. The correlation between the subjective-autobiographic exposition of memories and the historical events, the author had participated in, are investigated in the article. It is marked, that the basis of „the camp-theme” prose of Y. Ivanichuk was not simply the chronological description of the servitude's life, who spend in the concentration camps and than in the deportation settlement more than 15 years, for being at the age of 17 the active UPA-conductor, but the philosophic view at the totalitarian rule system, the origin of witch is the violation of man. The attention is multiply concentrated on the moral existential problematics of Y. Ivanichuks memoirs, the complex of its components is exposed: the problems of survival\existence, life on the edge of death, personal choice, social identity of a person in conditions of a servitude camp, preservation of dignity, transformation into the „flock of sheep”, or rough labor force. Value reference points of the book's author, which helped him to survive these events, and to remain a man and not to give up his ideas, are examined in the article.

Key words: documentation prose, „the camp theme” context, memoirs, existential problematics, non-fiction.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – канд. філол. н., доц. Філоненко Н. М.

УДК 821.161.2:82-92

Т. В. Хом'як

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ Т. ШЕВЧЕНКА В ПУБЛІЦИСТИЦІ Д. ДОНЦОВА

Осмисленню постаті і творчості Т. Шевченка Д. Донцов присвятив кілька статей і есеїв. Серед них: „Компактна більшість і Шевченко”, „Шевченко і наша генерація”, „Пам'яті великого вигнанця (До 65 років смерті Т. Шевченка)”, „Спростачений Прометей („Тарас Шевченко” ВУФКУ)”, „Козак із мільона свинопасів”, „Шевченко і „квадрига Вісника Львівського”, з книги „Правда прадідів великих”: „Братерство духа (Вступ)”, „Поет лицарства українського (Тарас Шевченко)”, „Козацька жінка у Шевченка”, з книги „Туга за героїчним” – „Ідеї Шевченка про Бога і націю”; принагідно апелює до Т. Шевченка та його творів у статтях „Наші цілі”, „Крок вперед”.

Творчість Д. Донцова уже розглядали літературознавці, і серед порушених проблем принагідно було звернено увагу і на його потрактування постаті й творчості Т. Шевченка (О. Боган, С. Квіт, В. Кириленко, М. Леськова, І. Лосєв, Г. Сварник, Б. Харахаш та ін.), однак систематизовано написане про Т. Шевченка і проаналізовано окремо не було, чим і викликано звернення до теми.

Д. Донцов не ідеалізує Т. Шевченка і не робить з нього ідола. У статті „Компактна більшість і Шевченко” стверджує, що він „був повний суперечностей – отже, досконалий об’єкт для всяких учених і неучених коментаторів, бажаючих зробити з нього „свого чоловіка” [2, с. 21]. Не заперечуючи ваги Шевченка для сучасників (на період життя Д. Донцова), він зауважує, що Шевченко „цілком природно, не може хвилювати нас, людей ХХ віку, так, як він хвилював своїх сучасників” [2, с. 21]. Однак, Д. Донцов уточнює причини, через які не можна вважати Шевченка „поетом сучасності” [2, с. 22]: „Форми соціального гніту стали інші, як за часів Шевченка, і тому сею стороною його творчості його не можна вже назвати без застережень поетом сучасності” [2, с. 22]. Ставлячи ряд риторичних запитань, автор статті дає на них чітку відповідь, наголошуючи: „Протест проти національного гніту – ось що робить з Шевченка поета, однаково зрозумілого і його сучасникам, і нам, і нашим нащадкам” [2, с. 22]. На його думку, саме протест і робить „з Шевченка модерного поета” [2, с. 22].

Д. Донцов апелює до „компактної більшості” [2, с. 22] і звинувачує її в тому, що поета „зачесано і напарфумовано” [2, с. 23], з нього „зроблено апостола миру і любови” [2, с. 23]: „Замість шнура від дзвона набата вложили йому в руки ліру, з котрою його різьблять і малюють; стиснуті в кулак руки зложено навхрест, як у святого! З поета, вірші котрого своєю силою і міццю пригадують Мазепу, – симфонію Ф. Ліста, стараннями компактної більшості зроблено сентиментального співця на мелодію „Де згода в сімействі...”. Замість Саванароли перед нами опинився салонний французький проповідник з „Notre Dame”, послухати котрого збирається „tous Paris” [2, с. 23].

Стаття „Шевченко і наша генерація” написана з приводу 55-ї річниці від дня смерті Т. Шевченка. Д. Донцов називає його „народним Пророком” [3, с. 27], намагається дати відповідь на питання, що „то було такого в Шевченкові, що до його голосу прислухаються не лише його сучасники, але й дальші нащадки” [3, с. 28], як і взагалі у великих людей. Він вважає, що це „цілість їх натури, їх органічна неспосібність до компромісу з чужими їм ідеями і почуваннями, їх „односторонність”, „в першій лінії їх талант, „божа іскра”, заложена в інтелекті, чуттю або волі” [3, с. 28]. Вказуючи на історичні умови, в яких жив Т. Шевченко, Д. Донцов висловлює подив, що „той непогамовний дух” [3, с. 29] бринів у ньому. Цього духу не вистачає сучасникам самого Д. Донцова, він упевнений у цьому. Наголошуючи на різних видах компромісу, автор статті акцентує увагу на патріотизмі Т. Шевченка, „котрий в пориві

розпуки готов був проклинати найбільших героїв нації, викривати свої найсвятіші ідеали і саму Україну, болів її болем і стидався її ганьбою” [3, с. 36]. Далеко не таким бачиться йому патріотизм його сучасників. Він вважає його „фризованим, запнятим на всі застібки і замкнутим в концертній залі” [3, с. 36].

Д. Донцов вважає, що „Кобзар” Т. Шевченка є „завеликий для нас” [3, с. 35], тож не варто й лицемірити, дати „йому спокій”, доки він „не перенесеться до наших сердець, замість того, щоб стояти на полиці в шафі” [3, с. 36].

Стаття „Пам’яті великого вигнанця” має підзаголовок „До 65 років смерті Т. Шевченка”. За епіграф Д. Донцов узяв слова з поеми Байрона „Каїн”.

Він стверджує, що Т. Шевченко „був потрійний вигнанець: вигнанець зі світу утіх і любови” [4, с. 138], „вигнанець із рідного краю з волі всесильної Росії”, і „вигнанець самохітний” [4, с. 138], бо ще перед засланням писав у листі до Якова Кухаренка, що в Малоросію не поїде, бо там нічого, окрім плачу, не почути, бо там і людей немає. На думку автора статті, Т. Шевченко „прагнув „серцем жити”, а не розумом” [4, с. 138]. Цим він пояснює, чому у творчості Т. Шевченка „опосередковує” є проблема зла. Немало слушних думок висловлено з приводу світогляду Т. Шевченка. Усі питання Д. Донцов розглядає з проекцією на життя своїх сучасників і їх ставлення до Кобзаря.

У статті „Спростачений Прометей („Тарас Шевченко” ВУФКУ)” йдеться про український кінофільм „Тарас Шевченко”, „з точки погляду кінового мистецтва” [5, с. 148]. Автор стверджує, що кіно „повинно не оповідати, а сугерувати” [5, с. 148], зіставляє манеру українського кіномистецтва й американського. Переконаливо доводить, що багато сцен із фільму „Тарас Шевченко” просто неможливо зрозуміти без написів. Він стверджує, що „се ніякий фільм, відклик до думки, не до зору” [5, с. 149]. Д. Донцов дорікає режисерам, що вони забули, що фільм – це не німий театр, не пантоміма. Не задовольняє його і гра артистів, хоча й знаменитих. Так, з приводу гри Бучми він висловлюється безапеляційно: „Се не є гра кінового артиста, се „фотографований театр” [5, с. 150], „Взагалі його гра грішить симпліцизмом” [5, с. 151]. Не обійдено увагою й інших артистів. На думку Д. Донцова, у фільмі багато „низькопробної агітки, дешевого лубка” [5, с. 152]. З Шевченка зроблено не національно-політичного революціонера, а „примітивного гайдамаку” [5, с. 152]. У фільмі й України, по суті, немає, „лишається тільки – село” [5, с. 152]. У Шевченку немає „драматичного конфлікту, він тут „припадковий” [5, с. 152]. Нема протиставлення двох світів, двох воель. Драма „Шевченка” – се драма розтоптаного по дорозі хробака” [5, с. 153]. Відсутня індивідуальність. Автор стверджує, що такої ж муки зазнавав не лише Т. Шевченко, а й будь-який сирота, солдат. Удари, які сипляться на долю Шевченка, викликають співчуття, але „таке саме співчуття викличе в нас коняка, над якою знущається нелюдський візник. Се ще не матеріал

до драми!” [5, с. 152]. Все це, вважає Д. Донцов, свідчить про те, що „ми досі лишилися просвітянами” хоч би і в новій комуністичній шаті” [5, с. 153]. Зруйнування старих форм – це ще не реформування драми. Старе необхідно перемогти в своєму серці: „Треба перестати розуміти світ як терпіння, лише відчутти його як волю і чин... Поки се переродження не настане, матимемо ми замість „Закутого „Прометея” і „Визволеного Прометея” одинокий новий варіант – „Спростаченого Прометея”. Прометея, перелицьованого на малоросійську мову...” [5, с. 153]. Невдачу з фільмом Д. Донцов пов’язує із українськими „загальнокультурними недомаганнями”, яких потрібно позбуватися, а досягти цього можна лише шляхом повернення „обличчям до Заходу” [5, с. 153], розірванням „з російським Сходом і з рідним провансальством” [5, с. 153].

Перша публікація статті „Козак із мільона свинопасів” з’явилась у 1935 році. Її зміст бере витоки із „Юродивого” Т. Шевченка.

Стверджуючи, що Т. Шевченко постійно звертався до протиставлень, автор статті конкретизує це на прикладах із творів Кобзаря. На його думку, Т. Шевченко „виразно розрізняв дві касти – „лицарів” (козаків) і „свинопасів”. Показово, що творчість Т. Шевченка трактується у контексті світової літератури. Зауважуючи, що протиставлення двох каст має місце і в творчості інших поетів, Д. Донцов вказує і на оригінальність вирішення цієї проблеми кожним із них.

Друга важлива теза статті: ідея землі у Т. Шевченка. Для нього це була „святая прадідів земля”, їх „кров’ю напоєна”. На думку Д. Донцова, Т. Шевченко як лайку вживав слова „хлоп”, „гречкосій”, „плебей”, „мужик” [6, с. 156]. Він наголошує на аристократизмі Шевченка, який проявлявся в його іронії, у великій вірі, у ставленні до жінки.

У цій статті зроблено спробу пояснити, чому творчість Т. Шевченка була така „вибухова” [6, с. 166], чому він і з роками залишається „грізним для противників” [6, с. 166]. Д. Донцов навіть висловлює тезу, що Шевченко міг би сказати про себе словами Ніцше: „Я не людина, я – динаміт” [6, с. 166]. Шевченко для дослідника – співець „козацької нації”. Показово, що пишучи про Шевченка, його ідеї, які знайшли відображення в творчості, Д. Донцов постійно полемізує з М. Драгомановим, часом навіть дозволяючи собі доволі різкі випадки проти нього.

Важливо, що в цій статті порушено проблему власної реабілітації. Йдеться, зокрема, про пам’ятник Шевченкові в Харкові. Там наведено дві сентенції про Т. Шевченка: К. Побєдоносцева, колишнього канцлера Олександра III, і Д. Донцова.

Д. Донцов не відрікається від своїх слів, а роз’яснює суть, звинувачує більшовиків у фальшуванні його думок, у звичайному шахрайстві.

У книзі „Правда прадідів великих” (1952) вміщено дві статті про Т. Шевченка: „Поет лицарства українського (Тарас Шевченко)” і „Козацька жінка у Шевченка”. У першій ідеться про оцінку постаті і творчості Т. Шевченка критикою. Відштовхуючись від тези: „... не було такої дрібної людини, яка не намагалася б зменшити велич Шевченка, зробити його таким маленьким, як вона сама” [7, с. 322], Д. Донцов апелює до змісту критичних праць дослідників-емігрантів. Особливу увагу звертає на фальшування Т. Шевченка (Шевчук, Карманський). Шевченко – це тип запорожця: і в житті, і в творах. „Основний тон його поезії, – стверджує Д. Донцов, – це віра в Бога, пристрасна любов до своєї країни і поняття честі, особистої гідності” [7, с. 323]. Меч – головна душевна стихія Т. Шевченка. Він усвідомлював, що ніхто не визволить з неволі „незрячих... гречкосіїв”, окрім „лицарів святих”, яких дорівнює до орлів, з окремим кодексом честі. В гнобленні він відчував передусім „сором за неволю” [7, с. 325]. „Святий лицар” у Т. Шевченка – категорія позачасова. Це і лицарство запорозьке, і отой один козак „із мільона свинопасів”. Шевченко – за виховання в душі героїзму.

Д. Донцов звертає увагу на актуальність Шевченка і його творчості: „Він, що вмер майже сто літ тому, в тисячу разів актуальніший від живих Шельменків і шельм” [7, с. 329]. Саме героїка Шевченка, за Донцовим, і „має бути нацією, а не мільонами підневільних „свинопасів” [7, с. 329].

Глибоким літературознавчим аналізом вирізняється стаття „Козацька жінка у Шевченка”. Д. Донцов стверджує, що це була „жінка провідної верстви: вихованиця нового покоління оборонців країни та її володарів” [8, с. 371]. Була вона „товаришкою долі й недолі козака” [8, с. 371] – як мати, дружина, сестра, донька, а часом і коханка. Типи козацької жінки оснований на легендах, переказах, думках. Д. Донцов наголошує, що епоха, описана в „Кобзарі”, „далека від нас тільки часом, а також близька й рідна нам своїм духом” [8, с. 371]. І саме в ту жорстоку епоху і в Західній Європі, і на Україні „зродився культ жінки, яка в брутальну, дику й безоглядну воєнницьку атмосферу тієї доби вносила облагороджуючий первень, первень естетики і краси” [8, с. 371]. У цьому сенсі опоетизовує жіночу вроду і вдачу і Т. Шевченко. Він бачить в українській жінці „землі козачої красу”. Дівчат він порівнює з барвінком. Найяскравіше проявився цей культ жінки в культурі Діви Марії. Мати Божа захищала Військо Запорозьке, Київ, була берегинею всього козацького краю.

Звичайна козацька жінка у Шевченка була символом України. Вона була вірною тому, кого вибрала. Для прикладу Д. Донцов наводить жіночі образи у творах Т. Шевченка (Мар’яна – „Никита Гайдай”, Оксана – „Гайдамаки”, Ярина – „Невільник”). Та є в „Кобзарі” й інший тип козацької жінки: „Еротичний розмах козачки” [8, с. 377].

Він свідчить, що прояви тих чуттєвих поривів були різними.

Д. Донцов зауважує, що в житті козацької України тон задавала страшна дійсність, яка вимагала суворої дисципліни почуттів людини. Т. Шевченко сповідував поширену на той час мораль, надзвичайно жорстоку.

Дисципліна, наложена козацьким орденем на жінку, була тяжчою навіть, ніж у чоловіка. Жінка покутувала за вольні, невольні гріхи, а часом навіть без жодного гріха, якщо того вимагала безпощадна логіка війни. Аналізуючи поеми Т. Шевченка „Великий льох”, „Гайдамаки”, Д. Донцов узагальнює: „Жорстокий, суворий і поетичний вік! Жінка – барвінок серед ножів – адорвана як землі козацької краса, а в її божественнім завершенню – як Діва Марія, протекторка і заступниця краю, – такою була козацька жінка.

І цей же ж самий вік наклав на жінку важкий тягар, поставив важкі вимоги її характерові, наложив на неї великі й суворі обов’язки” [8, с. 380]. І далі: „Козацька жінка тих часів жила, мов жінка моряка або хрестоносця, який пішов у Святу Землю визволяти Гріб Господень. Вимагаються від неї великі прикмети – вірність, мертвенність, ніжність, характерність, моральна сила, душевна твердість, любов і ненависть, посвята, дисципліна, честь, героїзм або, на випадок невдачі, – гордий спокій” [8, с. 380]. Т. Шевченко у своїх творах „вирізьбив” яскравий образ козацької жінки. Однак, стверджує автор, у ХІХ столітті цей тип козацької жінки – і в житті, і в літературі: „Не тип замріяної Марусі, не Квітчиної нещасної Оксани, селянки чи інтелігентки, що жили обмеженим життям епохи миру й благоденствія. Зникають типи переестетизованої любительки краси Кобилянської або Л. Яновської чи М. Коцюбинського. Зникають мирні селянки і попівни Нечуя-Левицького або Свидницького, зникають жінки-самички В. Винниченка” [8, с. 381]. Навіть якщо й не зникають такі типи, то відходять на задній план. З’являється новий тип, у якому знову воскресає тип козацької жінки. Д. Донцов конкретизує його на прикладі Варвари Репніної, яка жила ідеями козацької незалежної України, Олени Пчілки, Лесі Українки, Марії Башкирцевої, Олени Теліги. Він доходить висновку, що поява в літературі й житті таких жінок „свідчить, що нове покоління, покоління воскреслого лицарства запорозького, знаходить своїх репрезентанток також і між українським жіноцтвом” [8, с. 382].

Стаття „Ідеї Шевченка про Бога і націю” входить до книги „Туга за героїчним”. Проблема, порушена в ній, означена уже в самій назві. Автор стурбований, що 350 років панування Москви на Україні породило багато духовних яничар. У „Кобзарі” ж Т. Шевченка поняття Бога органічне. Поет без тріумфу Правди Божої не уявляє собі ні національного відродження України, ні життя загалом. „Бог Шевченка – це не абстрактне божество дійств, а християнський Бог, якого Провидіння кермує життям окремих людей і народів” [9, с. 522]. Шевченка турбувало, чому у вічному колообігу життя одні нації піднімаються, розквітають, а інші занепадають. Причини занепаду

України Т. Шевченко шукав насамперед „в дегенерації нашої провідної верстви, в дегенерації пастирів” [9, с. 523]. Через поезію „Кобзаря” проглядається ідентифікація двох понять: Євангелії Правди і Правди Євангелії. Т. Шевченко, вважає Д. Донцов, у своїй поезії вибудував концепцію Бога і Нації, і вона у нього була „сильною і глибокою” [9, с. 526].

До ролі Т. Шевченка звернувся Д. Донцов і в статті „Шевченко і „Квадрига Вісника” Львівського”. Терміном „квадрига Вісника” Ю. Клен „охрестив” групу поетів, які друкували свої твори у „Віснику”: Євгена Маланюка, Леоніда Мосендза, Олену Телігу, Олега Ольжича. Д. Донцов висловлює думку, що „До цієї квадриги треба було б додати й самого Клена (Бургардта), О. Стефановича. Належать сюди і С. Кушніренко і С. Левченко” [10, с. 589]. Зауважимо, що то була б уже не „квадрига”, оскільки кількість представників перевищувала б четвірку, а квадрига – це колісниця, запряжена четвіркою коней. Тему статті автор на початку чітко означив сам: квадрига „принесла ігнорований і досі драгоманівськими критиками світогляд – дух і містичний патос поезії Шевченка. Останнє і є темою цієї статті” [10, с. 589]. Він зауважує: „Вибираючи відірвані від цілості фрази з Шевченка, з нього роблять то атеїста, то комуніста, ворога козацтва або приятеля Москви й однодумця Драгоманова чи противника Сковороди” [10, с. 589]. Поети квадриги підхопили і понесли у майбутнє “засвідчений Шевченком смолоскип „вогню святого, яким прагнув запалити серця сучасників і нащадків” [10, с. 590]. Вогонь цей спалахнув у поезії Є. Маланюка, О. Теліги, Ю. Клена, Л. Мосендза, Ольжича. „Був це вогонь, з якого мала народитися нова душа і новий дух нової України, нова людина на “оновленій Землі” [10, с. 590]. Звертаючись до поезії названих авторів, Д. Донцов на конкретних прикладах чітко це простежує, доводячи, що „персякла вона духом Шевченкової музи” [10, с. 596]. Ці поети стануть, на його думку, вічними, бо, як і Шевченко, „черпали своє віще слово з наших вічних прадавніх традицій історичних, нашого славного минулого” [10, с. 597].

Д. Донцова хвилює питання, „у чому полягає трагедія української історії та літератури”. Відповідь, як стверджує літературознавець С. Квіт, така: „У невмінні добачити силу натури героя, її пристрасність та індивідуалізм” [11, с. 15].

Це далеко не всі статті Д. Донцова про Т. Шевченка. За об’єкт дослідження було взято лише надруковані в книзі „Літературна есеїстика”. Деякі з розглянутих свого часу виходили окремим виданням, як, скажімо, „Заповіт Шевченка” (Торонто: СУМ, 1950), „Правда прадідів великих” (Філадельфія: ООЧСУ, 1952), „Туга за героїчним : ідеї і постаті літературної України” (Лондон: Видання СВУ, 1953), „Незримі скрижалі Кобзаря” (Торонто: Гомін України, 1961). У 2009 році було видано книгу Д. Донцова „Незримі скрижалі Кобзаря. Містика лицарства

запорозького” / Упорядкування В. Рога, передмова П. Іванишина (К. : Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи, 2009. – 266 с.).

Не з усіма положеннями Д. Донцова можна погодитись. Викликає заперечення теза про те, що „гумору, власне, не знав Шевченко: його понура муза, що негувала світ таким, яким він був, – не мала місця для гумору, ані навіть для вищої форми сарказму – сатири” [2, с. 23]. А як же із сатиричним викриттям ганебної загарбницької політики російського самодержавства в поемі „Кавказ”? Тут і їдка іронія, і сатира, і сарказм...

Як докір авторові і досить вільне поводження із фактами: неточне цитування творів Т. Шевченка та інших поетів: „Франко з гордістю писав: „я хлопський син, пролог, не епілог” („Декадент” – [6, с. 156]). У Франка: „Я є мужик, пролог, не епілог”; приблизна, неточна назва творів Т. Шевченка („Чигирин”, „Артист” (йдеться про повість „Музикант” тощо) і публікацій про них (наприклад, С. Смаль-Стоцький. „Інтерпретації”, а потрібно: „Т. Шевченко. Інтерпретації”) та інші.

Д. Донцов суб’єктивно сприймав постать і творчість Т. Шевченка відповідно до засад свого світогляду, часом висловлюючи і суперечливі думки, але й такий погляд має право на існування. Його слова, що до Шевченкового „голосу прислухаються не лише його сучасники, але й дальші нащадки” [3, с. 28], виявилися пророчими.

Список використаної літератури

1. Баган О. Дмитро Донцов, вісниківство, націоналізм : питання спадщини і спадковості // Літературна есеїстика / Донцов Дмитро. – Дрогобич : Відродження, 2010. – С. 667 – 686. **2. Донцов Д.** Компактна більшість і Шевченко // Літературна есеїстика / Дмитро Донцов. – Дрогобич : Відродження, 2010 – С. 20 – 27. **3. Донцов Д.** Шевченко і наша генерація // Там само. – С. 27 – 37. **4. Донцов Д.** Пам’яті великого вигнанця (До 65 років смерті Т. Шевченка) // Там само. – С. 138 – 148. **5. Донцов Д.** Спростачений Прометей („Тарас Шевченко” ВУФКУ) // Там смо. – С. 148 – 154. **6. Донцов Д.** „Козак із мільона свинопасів” // Там само. – С. 154 – 168. **7. Донцов Д.** Поет лицарства українського (Тарас Шевченко) // Там само. – С. 322 – 330. **8. Донцов Д.** Козацька жінка у Шевченка // Там само. – С. 371 – 383. **9. Донцов Д.** Ідеї Шевченка про Бога і націю // Там само. – С. 522 – 527. **10. Донцов Д.** Шевченко і „Квадрига Вісника” Львівського // Там само. – С. 589 – 598. **11. Квіт С.** Література вогняних меж в есеїстиці Дмитра Донцова // Там само. – С. 3 – 19.

Хом’як Т. В. Інтерпретація Т. Шевченка в публіцистиці Д. Донцова

У статті аналізується публіцистика Д. Донцова, зокрема, статті, в яких розглядається й осмислюється постать і творчість Т. Шевченка. Наголошено, що Д. Донцов не ідеалізує Т. Шевченка, хоча його сприйняття й суб’єктивне. Увагу зосереджено на проблемах світогляду,

патріотизму Т. Шевченка, концепції Бога й нації, жінки в його творах, оригінальності, неповторності й актуальності його творчості, осмисленні її критиками на еміграції. Підкреслено, що всі питання Д. Донцов розглядає з проекцією на життя своїх сучасників і їх ставлення до Т. Шевченка. Наголошено, що творчість Кобзаря Д. Донцовим розглядається в контексті світової літератури. Визначається специфіка трактування постаті й творчості Т. Шевченка. Розглядаються дискусійні моменти в публіцистиці Д. Донцова (теза про відсутність гумору, сатири й сарказму в творах Т. Шевченка, досить вільне поводження з фактами: неточності в цитуванні творів І. Франка, в назві повісті Т. Шевченка і критичних матеріалах про нього).

Ключові слова: нація, проблема, світогляд, символ, стаття.

Хомяк Т. В. Интерпретация Т. Шевченко в публицистике Д. Донцова

В статье анализируется публицистика Д. Донцова, в частности, статьи, в которых рассматривается и осмысливается личность и творчество Т. Шевченко. Акцентировано, что Д. Донцов не идеализирует Т. Шевченко, хотя его восприятие и субъективно. Внимание сосредоточено на проблемах мировоззрения, патриотизма Т. Шевченко, концепции Бога и нации, женщины в его произведениях, оригинальности, неповторимости и актуальности его творчества, осмыслении ею критиками на эмиграции. Подчеркнуто, что все вопросы Д. Донцов рассматривает с проекцией на жизнь своих современников и их отношения к Т. Шевченко. Акцентировано, что творчество Кобзаря Д. Донцовым рассматривается в контексте мировой литературы. Определяется специфика трактовки личности и творчества Т. Шевченко. Рассматриваются дискуссионные моменты в публицистике Д. Донцова (тезис об отсутствии юмора, сатиры и сарказма в произведениях Т. Шевченко, достаточно свободное обхождение с фактами: неточности в цитировании произведений И. Франка, в названии повести Т. Шевченко и критических материалов о нем).

Ключевые слова: нация, проблема, мировоззрение, символ, статья.

Homjak T. V. Interpretation of T. Shevchenko in Opinion Journalism of D. Dontsov

In this research opinion journalism of D. Dontsov is analyzed, in particular, those articles, which were included to the book „Literary Essays” and in which person and creative works of T. Shevchenko are investigated and interpreted. It is stressed, that D. Dontsov doesn’t idealize T. Shevchenko, thus his understanding is subjective. Attention is concentrated on problems of outlook, patriotism of T. Shevchenko, conception of God, nation and woman in poet’s works, on originality, uniqueness and topicality of his creative activity, on its reception in emigration. It is emphasized that all problems D. Dontsov solves in projection on life of his contemporaries and their attitude

to T. Shevchenko. Kobsar's creation is considered by D. Dontsov in context of the world literature. Besides, peculiarities of interpretation T. Shevchenko's figure and debatable questions in D. Dontsov's opinion journalism are defined (thesis about lack of humor, satire and sarcasm in T. Shevchenko's works, rather free usage of facts and inaccuracy in quotation of I. Franko works, in names of T. Shevchenko's novels and critical essays about him). One of the aspects of T. Shevchenko's person reception is examination of D. Dontsov's attitude to Ukrainian film „Taras Shevchenko”, contrasting of Ukrainian and American cinema, displeasure with actors' play, even famous, criticism about absence of individuality in representation of T. Shevchenko's life drama. In the article peculiarities of D. Dontsov's reception of T. Shevchenko's person and creativity are determined, depending on his outlook and regarding the evolution of critic's views and its reasons.

Key words: nation, problem, outlook, symbol, article.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Бровко О. О.

УДК 821.161.2.08

Т. М. Шарова

**ГЕРОЇ ТВОРУ К. ГОРДІЄНКА „ПОВІСТЬ ПРО КОМУНУ”
В КОНТЕКСТІ ПОДВІЙНОГО СТАНДАРТУ МОРАЛІ**

Творчість К. Гордієнка в 30-х рр. ХХ ст. була не тільки змістовною і цікавою, а й відтворювала погляди письменника на сучасну йому сільську дійсність. Пізніше його твори майже повністю відображали історію українського села. Грандіозні події, пов'язані з соціалістичним будівництвом, з перетворенням села в колгоспне господарювання, опір ліквідовуваного як клас куркульства, не менш драматичні психологічні зрушення „на лінії серця” – все це не могло залишитись поза увагою письменника. Кость Гордієнко ставав активним учасником цих подій. Він не просто їх зображував, він чітко визначав своє місце в протиборстві сил. Ці процеси супроводжувалися гострою боротьбою, основа якої – класова, оскільки куркульство, як клас, не збиралося здавати своїх позицій і чинило опір.

30-ті рр. ХХ ст. стали значним, результативним етапом в ідейно-художньому становленні К. Гордієнка. Вся його увага в цей час зосереджена на соціальних процесах, що здійснювалися в українському селі: колективізація, боротьба з куркульством, становлення нової